

Wstęp

Zmieniająca się sytuacja polityczno-militarna, rosnące znaczenie informacji, postęp technologiczny, działania hybrydowe i inne czynniki w znaczący sposób wpływają na wszystkie kategorie sztuki wojennej, w tym także na taktykę wojsk lądowych oraz ich zdolności. Ponadto wielość i różnorodność doświadczeń z dotychczasowych konfliktów zbrojnych pozwala na obserwację zmian w działaniach taktycznych, a przede wszystkim na poznanie pionierskich sposobów prowadzenia walki z wykorzystaniem nowoczesnych systemów uzbrojenia i wsparcia dowodzenia wojskami, które niewątpliwie wpłyną na zwiększenie zdolności sił zbrojnych do odstraszania. Sytuacja taka implikuje nowe wyzwania w zakresie potencjału obronnego państwa, które stały się przyczyną powstania niniejszej monografii przedstawiającej możliwości wojsk lądowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej wobec współczesnych uwarunkowań środowiska bezpieczeństwa.

Warto przy tym podkreślić, że zapewnienie bezpieczeństwa państwa oraz jego obywateli należy do żywotnych interesów narodowych Rzeczypospolitej Polskiej, co zostało potwierdzone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Czytamy w niej: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”¹. Powinności konstytucyjne zostały rozwinięte w „Strategii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej” z 2014 roku (jej zapisy są zbieżne ze

¹ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz. U. 1997, nr 78, poz. 483, art. 5.

strategiami Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej), która poprzez określenie interesów narodowych w dziedzinie bezpieczeństwa wyraźnie wskazuje, że jednym z wyznaczników zapewnienia bezpieczeństwa państwa i obywateli jest: „[...] dysponowanie skutecznym narodowym potencjałem bezpieczeństwa² zapewniającym gotowość i zdolność do zapobiegania zagrożeniom, w tym odstraszania, obrony i ochrony przed nimi oraz likwidowania ich następstw”³.

W odniesieniu do powyższych zapisów w wielu publikacjach dotyczących bezpieczeństwa narodowego często pojawiają się, szczególnie w ostatniej dekadzie, osobno lub razem takie określenia, jak: „zdolności przeciwwaskoczeniowe”, „zdolności odstraszania” oraz „osłona strategiczna”. Z wojskowego punktu widzenia powstaje pytanie: jak powinny być właściwie rozumiane i traktowane w działaniach preparacyjnych podsystemu obronnego systemu bezpieczeństwa narodowego⁴ skoro wymienione dwie pierwsze zdolności nie mieszczą się w precyzyjnie określonych zdolnościach operacyjnych SZ RP⁵.

Polską specjalizacją w NATO i UE powinny być, oprócz zdolności do obrony terytorium, zdolności przeciwwaskoczeniowe, które zostały określone jako niezbędne w razie wystąpienia sytuacji trudno konsensusowych (tzw. agresja podprogowa, m.in. jako jeden z elementów wojny hybrydowej). Zdolności takie powinny obejmować rozpoznanie i wywiad, obronę powietrzną,

2 „Potencjał bezpieczeństwa narodowego służy realizacji interesów narodowych i osiągnięciu celów strategicznych. Jego wzmacnianie wyraża dbałość o bezpieczeństwo Polski”. Zob. *Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014, pkt 14, s. 13.

3 Tamże, pkt 11, s. 10.

4 „System bezpieczeństwa narodowego obejmuje siły, środki i zasoby przeznaczone przez państwo do realizacji zadań w tym obszarze, odpowiednio zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane. Składa się on z podsystemu kierowania i podsystemów wykonawczych, w tym podsystemów operacyjnych (obronny i ochronne) oraz podsystemów wsparcia (społeczne i gospodarcze)”. Tamże, pkt 15, s. 13.

5 Zdolność operacyjna – „[...] potencjalna sprawność, możliwość podmiotu wynikająca z jego cech i właściwości, pozwalająca na podjęcie działań zmierzających do osiągnięcia pożądaných efektów. Komponentami funkcjonalnymi zdolności operacyjnych są: doktryny, organizacja, szkolenie, sprzęt wojskowy, zasoby osobowe, przywództwo, infrastruktura oraz interoperacyjność. W odniesieniu do Sił Zbrojnych RP dokument definiuje możliwość realizacji ich misji i zadań”. Zob. *Metodyka planowania i programowania rozwoju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014, s. 82.

„Przyjmuje się główne zdolności SZ: zdolność do dowodzenia, zdolność do rozpoznania, zdolność do rażenia, zdolność do przerzutu i mobilności, zdolność do zabezpieczenia logistycznego działań, zdolność do przetrwania i ochrony wojsk”. Tamże, s. 79.

w tym przeciwrakietową, oraz mobilność wojsk, głównie śmigłowcową. Ich rozwój wchodzi w zakres działań wzmacniania strategicznej odporności kraju na agresję, w tym na zagrożenia hybrydowe, obejmujący także rozwój SZ RP, a w nich wojsk lądowych. Wyspecyfikowane zdolności powinny zapewnić wystarczającą reakcję w razie nagłego wystąpienia działań ograniczonych czasowo i przestrzennie oraz co do zaangażowanych „nieznanych”⁶ sił wykonujących selektywne uderzenia oraz akty dywersyjne na wybrane obiekty infrastruktury krytycznej państwa, a także ataki terrorystyczne wsparte pozamilitarnymi środkami przemocy (dyskredytujące działania dyplomatyczne na arenie międzynarodowej, działania informacyjne, cyberataki, szantaż energetyczny i in.).

Jeżeli chodzi o zdolności odstraszenia, to „Strategia bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej” określa zadania SZ RP, które wynikają z misji obrony państwa i są związane z wypełnianiem „[...] funkcji militarne-go odstraszenia poprzez demonstrowanie gotowości do obrony siłami utrzymanymi w czasie pokoju oraz gotowości do ich mobilizacyjnego rozwinięcia w razie wojny”⁷. Należy podkreślić, że zdolności odstraszenia to nie tylko posiadanie kinetycznej i niekinetycznej (np. cyberataki) broni ofensywnej, lecz także dobrze zorganizowane i skuteczne służby wywiadowcze oraz wojska lądowe zdolne do realizacji zadań uprzedzających i odwetowych na wybrane obiekty i cele.

Całość tematyki niniejszej monografii została ujęta w pięciu rozdziałach. W pierwszym rozdziale zatytułowanym „Geopolityczne położenie Polski” autor scharakteryzował położenie geopolityczne Polski. Szczególną uwagę zwrócił na tak ważne elementy, jak sąsiedztwo i teren. Zidentyfikował i przedstawił narodowe i międzynarodowe uwarunkowania bezpieczeństwa i obronności Polski na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku, jako mających największy wpływ na współczesną sytuację polityczną. Przeanalizował położenie geostrategiczne Polski i przedstawił najważniejsze jego składowe. Dokonał deskrypcji terenu jako elementu geopolitycznego oraz z tego punktu widzenia przedstawił terytorium RP, wskazując na jego komponenty podstawowe ważne z punktu widzenia czynników militarnych. Żadne z państw nie funkcjonuje w próżni społeczno-przestrzennej, stąd też ważną częścią rozdziału jest

⁶ Trudny do zidentyfikowania wróg, niekontrolowany przez żaden rząd, choć korzystający z tajnego lub bezpośredniego wsparcia niektórych państw (tzw. sponsor zewnętrzny).

⁷ *Strategia bezpieczeństwa narodowego...*, pkt 73, s. 31.

analiza potencjału państw sąsiednich, które mogą stanowić punkt odniesienia dla Polski. W ostatnim podrozdziale rozdziału pierwszego autor podjął próbę predykcji przypuszczalnych działań militarnych w razie ataku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W rozdziale drugim autor opisał potencjał wojsk lądowych SZ RP. W pierwszej kolejności dokonał identyfikacji potencjału w ujęciu terminologicznym. Pojęcie to wywodzi się z nauk o zarządzaniu i jest skorelowane z kategorią zasobów. W rozdziale tym zostały wyjaśnione zarówno powyższe kwestie, jak i ich przełożenia na warunki militarne. Następnie został scharakteryzowany potencjał bojowy wojsk lądowych oraz zostały określone najważniejsze elementy wchodzące w jego zakres. Autor uznał, że z punktu widzenia prowadzonych analiz zasadne jest określenie czynników wzrostu potencjału i dokonanie niezbędnych analiz porównawczych.

W rozdziale trzecim zatytułowanym „Zagrożenia bezpieczeństwa Polski” zostało opisane współczesne środowisko bezpieczeństwa z punktu widzenia zagrożenia bezpieczeństwa Polski. W tej części monografii zidentyfikowano kierunki zagrożeń i ich rodzaje, które szczegółowo zostały omówione w poszczególnych podrozdziałach. Za najważniejsze i zarazem punkt wyjścia do rozważań autor uznał zagrożenia stricte militarne. Następnie scharakteryzował współczesny wymiar działań hybrydowych, a także politykę Federacji Rosyjskiej, którą uznał za główny podmiot w omawianej kwestii. Uwaga badawcza w kolejnej części rozdziału została przesunięta na zagadnienie uchodźstwa w kontekście bezpieczeństwa, które stanowi aktualny i wielowymiarowy aspekt współczesnej polityki wielu państw Unii Europejskiej. Ostatni podrozdział został poświęcony zagrożeniom terrorystycznym, w tym działaniom Państwa Islamskiego.

Rozdział czwarty pt. „Potencjał militarny wojsk lądowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej” jest kontynuacją rozważań poczynionych w rozdziale drugim. Autor skupił się na analizie potencjału militarnego wojsk lądowych. Określił miejsce tego rodzaju sił zbrojnych w systemie bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, wymienił i opisał ich zadania, a także przeznaczenie. Przedstawił aktualną strukturę oraz zdolności operacyjne tego rodzaju sił zbrojnych. Rozdział ten jest całościową charakterystyką wojsk lądowych jako rodzaju sił zbrojnych.

Ostatni rozdział – „Działania antydostępowe jako kierunek rozwoju potencjału militarnego wojsk lądowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej” – dotyczy rozwoju wojsk lądowych w kontekście współczesnych uwarunkowań militarnych i politycznych. Jako kierunek analizy i opisu autor wybrał

działania antydostępowe, które stanowią aktualny punkt działań w wielu państwach globu ziemskiego, czego przykładem jest Federacja Rosyjska. W rozdziale tym zostały określone możliwości wojsk lądowych w zakresie działań antydostępowych. Następnie autor omówił dwa kierunki rozwojowe, które daje się zaobserwować w omawianej kwestii, tj. współdziałanie wojsk lądowych z wojskami obrony terytorialnej oraz ze Strażą Graniczną.

Podsumowanie rozważań oraz wypływające z nich wnioski zostały zaprezentowane w zakończeniu.

Powstanie tej książki było możliwe dzięki wsparciu i słowom zachęty wielu osób. Szczególne wyrazy wdzięczności kieruję do recenzentów – gen. bryg. (rez.) prof. dr. hab. Janusza Kręcikija i gen. bryg. (rez.) prof. dr. hab. Mariusza Wiatra, którzy swoją wiedzą, wnikliwymi radami oraz cennymi sugestiami wiele mi pomogli. Dziękuję wszystkim tym, którzy chętnie wspierali mnie swoją wiedzą i doświadczeniem.